

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

การขนส่งเป็นภาคเศรษฐกิจที่มีความสำคัญในการพัฒนาประเทศ จากข้อมูลตัวเลขของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2555 : 2) ได้ประกาศผลการจัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาาระบบโลจิสติกส์ของประเทศไทยในช่วงปีที่ผ่านมาสามารถสะท้อนให้เห็นได้ จากผลการดำเนินงานแผนยุทธศาสตร์ ฯ ซึ่งแสดงถึงการพัฒนาระบบโลจิสติกส์ของไทยในภาพรวมทั้งผ่านมานับว่ามีแนวโน้มพัฒนาการที่ดีขึ้น โดยเห็นได้จากในปีพ.ศ. 2552 ต้นทุนโลจิสติกส์ของประเทศไทย ซึ่งมีมูลค่ารวมประมาณ 1.5 ล้านล้านบาท หรือคิดเป็นสัดส่วน ร้อยละ 16.8 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ณ ราคาประจำปี (GDP) ลดลงอย่างเห็น ได้ชัดจากร้อยละ 18.8 ของ GDP ในปีพ.ศ. 2550 โดยประกอบด้วย ต้นทุนค่าขนส่งสินค้า 746.5 พันล้านบาท (ร้อยละ 8.3 ของ GDP) ต้นทุนการเก็บรักษาสินค้าคงคลัง 633.3 พันล้านบาท (ร้อยละ 7.0 ของ GDP) และต้นทุนการบริหารจัดการด้านโลจิสติกส์ 138.0 พันล้านบาท (ร้อยละ 1.5 ของ GDP) ซึ่งนับว่ายังอยู่ในสัดส่วนที่สูงเมื่อเทียบกับต้นทุนโลจิสติกส์ ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศของประเทศอื่น ๆ และควรมีแนวทางในการแก้ไขปรับลดต้นทุนดังกล่าว เพื่อเพิ่มโอกาสในการส่งออกสินค้า และสามารถแข่งขันด้านราคากับประเทศต่าง ๆ ในตลาดโลกได้

การขนส่งมีบทบาทและมีความสำคัญต่อธุรกิจเกือบทุกประเภททั้งในส่วนของการจัดหาวัตถุดิบ การผลิต การขายและการจัดจำหน่าย ต้นทุนจากการขนส่งจึงนับเป็นต้นทุนที่สำคัญและส่งผลกระทบต่อต้นทุนโดยรวมของผลิตภัณฑ์/บริการ นอกเหนือจากนี้การขนส่งยังเป็นกิจกรรมที่ช่วยเพิ่มคุณค่าของสินค้าหรือบริการ ทำให้ผู้บริโภคที่อยู่ในสถานที่ที่การขนส่งเข้าไปถึงได้ มีสินค้าหรือบริการตามความต้องการ เนื่องจากการขนส่งจะช่วยนำสินค้าจากแหล่งผลิตผ่านมือคนกลางจนกระทั่งถึงมือผู้บริโภค ในท้องถิ่นใดที่มีการขนส่งดี ถนนดี และมียานพาหนะที่ใช้ในการขนส่งเพียงพอ ทำให้การลำเลียงสินค้าจากแหล่งผลิตไปสู่ตลาดทำได้สะดวกรวดเร็วส่งผลให้เศรษฐกิจในท้องถิ่นนั้นเจริญ การลงทุนทางด้านการขนส่งจึงทวีความสำคัญมากขึ้นเป็นทวีคูณ และการปรับปรุงให้ระบบการขนส่งมีประสิทธิภาพนั้นก็ทำให้ประเทศมีความสามารถในการแข่งขันสูงขึ้นและมีความพร้อมปรับตัวได้เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ในปัจจุบันธุรกิจการขนส่งได้เกิดความหลากหลายมากขึ้นและยังคงเติบโตต่อไปเรื่อย ๆ ทั้งการขนส่งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ สำหรับการขนส่งในประเทศไทยนั้น สำนักงานสถิติแห่งชาติ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2551 : 3-12) ได้สำรวจการเคลื่อน ย้ายสินค้าในปี 2550 พบว่ารูปแบบหรือพาหนะที่ใช้ในการขนส่งสินค้าออกจากสถานประกอบการในภาพรวมปี 2550 ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 34.3

ของจำนวนเที่ยวทั้งสิ้น) ใช้รถบรรทุกส่วนตัวเป็นพาหนะในการขนส่งสินค้า รองลงมาได้แก่ รถปิคอัพส่วนตัว และรถบรรทุกรับจ้าง ตามลำดับ อย่างไรก็ตามหากเปรียบเทียบระบบการขนส่งสินค้าทั้งหมดโดยทั่ว ๆ ไปแล้ว นับว่าการขนส่งสินค้าทางน้ำเป็นระบบการขนส่งที่ประหยัดและคุ้มค่ามากที่สุด เนื่องจากสามารถบรรทุกสินค้าในแต่ละเที่ยวได้เป็นจำนวนมาก ปลอดภัย และคงคุณภาพของสินค้าที่เหมาะสม อีกทั้งไม่ติดปัญหาการจราจร ซึ่งในปัจจุบันได้มีการพัฒนาระบบการจัดการมากขึ้นเริ่มตั้งแต่ท่าเรือจนถึงลูกค้า เช่น การสร้างศูนย์กลางกระจายสินค้า การขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบ การใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดการ เป็นต้น ในส่วนของพื้นที่ทางเขตภาคใต้ของประเทศไทย พบว่าการประกอบธุรกิจด้านการขนส่งทางน้ำมีทิศทาง การแข่งขันน้อย ทั้งที่มีภูมิประเทศและเขตพื้นที่ติดต่อกับทางทะเล หรือแม่น้ำเป็นส่วนใหญ่ ประกอบกับสถานการณ์ความพลิกผันด้านเศรษฐกิจส่งผลต่อเนื่องให้สินค้ามีมูลค่าสูง หากสถานประกอบการพิจารณาถึงความสำคัญของการลดต้นทุนค่าขนส่ง โดยตัดสินใจใช้บริการขนส่งสินค้าทางน้ำจะเป็นแนวทางหนึ่งที่ทำให้ผู้ใช้บริการสามารถ ลดต้นทุนของสินค้าได้ สำหรับในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมพอสมควร มีอาณาเขตติดกับแม่น้ำและทะเลทางด้านอ่าวไทย สามารถขนส่งสินค้าเพื่อกระจายให้กับลูกค้าในเขตภาคใต้ จนกระทั่งถึงพื้นที่ในเขตภาคกลางได้เป็นจำนวนมาก

ในปี พ.ศ. 2552 จังหวัดสุราษฎร์ธานีมีการพัฒนาทางด้านการขนส่งทางน้ำให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นเพื่อเพิ่มการกระจายตัวของเศรษฐกิจลงสู่พื้นที่ทางภาคใต้ อย่างไรก็ตามการขนส่งทางน้ำของผู้ประกอบการในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ยังมีสัดส่วนไม่สูงนักเมื่อเทียบกับการขนส่งทางน้ำในจังหวัดอื่นของภาคใต้โดยปริมาณขนส่งสินค้าทางน้ำของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ปี 2551 รวม 3,459,846.64 ตัน ขณะที่จังหวัดสงขลา มีปริมาณการขนส่งทางน้ำถึง 11,347,456.71 ตัน จังหวัดภูเก็ต มีปริมาณขนส่งทางน้ำ 6,835,083.57 ตัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการขนส่งสินค้าชายฝั่งประสบปัญหาหลายประการ เป็นต้นว่า ปัญหาโครงสร้างพื้นฐานได้แก่ ขาดแคลนท่าเรือ หรือไม่มีเครื่องมือขนถ่ายสินค้าที่เหมาะสมกับสินค้า โดยเฉพาะท่าเรือเอกชนบางแห่งประสบปัญหาร่องน้ำตื้นเขิน ทำให้เรือต้องรอนานขึ้นเพื่อเทียบท่าหรือออกจากท่า และผู้ประกอบการไม่สามารถบรรทุกสินค้าได้เต็มความสามารถของเรือและมีปัญหาเรื่องกฎระเบียบในการขนส่งทางน้ำ

จากความสำคัญของการขนส่งทางน้ำในจังหวัดสุราษฎร์ธานีข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นของการศึกษาการขนส่งสินค้าทางน้ำของผู้ประกอบการขนส่ง และประสิทธิภาพการขนส่งสินค้าทางน้ำของจังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อจะได้ข้อมูลพื้นฐานในการเพิ่มประสิทธิภาพการขนส่งทางน้ำและเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบการขนส่งทางน้ำของจังหวัดสุราษฎร์ธานีต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ดังนี้

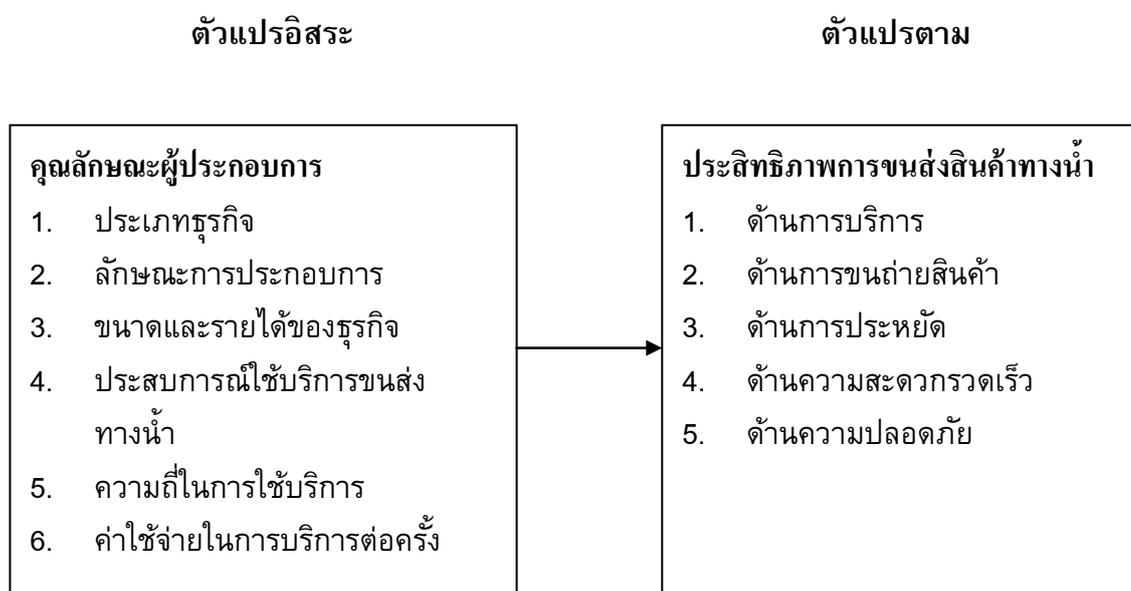
1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้ประกอบการผู้ใช้บริการขนส่งสินค้าทางน้ำในจังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพ การขนส่งสินค้าทางน้ำในจังหวัดสุราษฎร์ธานี
3. เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพการขนส่งสินค้าทางน้ำในจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามคุณลักษณะของผู้ใช้บริการ
4. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการเพิ่มประสิทธิภาพการขนส่งสินค้าทางน้ำในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ความสำคัญของการวิจัย

1. ทราบคุณลักษณะของผู้ประกอบการ ผู้ใช้บริการขนส่งสินค้าทางน้ำในจังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. ทราบประสิทธิภาพของการขนส่งสินค้าทางน้ำและข้อเสนอแนะต่างๆ จากผู้ประกอบการขนส่งสินค้าทางน้ำเพื่อนำมากำหนดกลยุทธ์การขนส่งสินค้าทางน้ำในจังหวัดสุราษฎร์ธานี
3. นำผลการวิจัยไปลงพิมพ์ ในวารสาร บทความ ชี้อบทความคือ ประสิทธิภาพการขนส่งสินค้าทางน้ำในจังหวัดสุราษฎร์ธานีตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี เป็นเบื้องต้น
4. ผู้ประกอบการทำเรือ ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบการขนส่งทางน้ำในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้ค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และได้สังเคราะห์ประยุกต์ประสิทธิภาพด้านโลจิสติกส์มาเป็นประสิทธิภาพการขนส่งทางน้ำ โดยกำหนดตัวชี้วัดประสิทธิภาพ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริการ ด้านการขนถ่ายสินค้า ด้านการประหยัด ด้านความสะดวกรวดเร็ว และด้านความปลอดภัย อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ดังภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย

คุณลักษณะผู้ประกอบการต่างกันทำให้ประสิทธิภาพการขนส่งสินค้าทางน้ำของผู้ประกอบการในจังหวัดสุราษฎร์ธานีต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ คุณลักษณะผู้ประกอบการ ผู้ใช้บริการขนส่งสินค้าทางน้ำ ประกอบด้วย ประเภทธุรกิจ ลักษณะการประกอบการ ทุนหมุนเวียนของกิจการ ประสบการณ์ใช้บริการขนส่งสินค้าทางน้ำ ความถี่ในการใช้บริการ และค่าใช้จ่ายในการใช้บริการ

ตัวแปรตาม ได้แก่ ประสิทธิภาพการขนส่งสินค้าทางน้ำ ประกอบด้วย ด้านการบริการ ด้านการขนส่งสินค้า การประหยัด ความสะดวกรวดเร็ว และความปลอดภัย

ขอบเขตด้านพื้นที่

ศึกษาการขนส่งสินค้าในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการทำวิจัย 12 เดือน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

1. ระบบการขนส่งสินค้าทางน้ำ ได้แก่ สภาพและลักษณะการขนส่ง ปริมาณขนส่งสินค้าทางน้ำในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

2. ประสิทธิภาพการขนส่งสินค้าทางน้ำ โดยวัดประสิทธิภาพการบริการ การขนถ่ายสินค้า การประหยัด ความสะดวกรวดเร็ว และความปลอดภัย ของสินค้าจากต้นทางจนถึงมือผู้รับสินค้าปลายทาง

3. เปรียบเทียบประสิทธิภาพการขนส่งสินค้าทางน้ำในจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามคุณลักษณะผู้ประกอบการ

4. ปัญหาและอุปสรรคการขนส่ง กฎระเบียบ พิธีการ และปัญหาด้านกำลังคนในการขนส่งทางน้ำ

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาข้อมูล คือผู้ประกอบการที่ใช้บริการขนส่งสินค้าทางน้ำในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการท่าเรือรายใหญ่ที่สุดของจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า มีผู้ประกอบการที่ใช้บริการขนส่งสินค้าทางเรือโดยตรงจำนวนน้อย คือ ประมาณ 12 ราย (ประภิต ประสิทธิศุภผล. สัมภาษณ์ : พฤศจิกายน 2555) และมีผู้ประกอบการมาฝากส่งสินค้าหรือรับสินค้าจากผู้ประกอบการข้างต้นอีกประมาณรายละ 16 คน โดยสรุปผู้ประกอบการที่ใช้บริการขนส่งท่าเรือทั้งโดยตรงและทางอ้อมมีจำนวนโดยประมาณ 225 ราย อย่างไรก็ตามผู้ประกอบการท่าเรือรายใหญ่มีส่วนแบ่งทางการตลาดประมาณร้อยละ 80 ของตลาดบริการท่าเรือทั้งจังหวัดสุราษฎร์ธานี จึงกำหนดขนาดตัวอย่างโดยเปิดตารางของ เครจซี และมอร์แกน (ยูทช ไทยวรรณ. 2550 : 151) ได้จำนวนตัวอย่าง 169 ราย โดยประมาณ นอกจากนี้จะสังเคราะห์ข้อมูลประสิทธิภาพการขนส่งทางน้ำ ด้วยวิธีการขอแนวทางและข้อเสนอแนะจากผู้ประกอบการท่าเรือด้วยวิธีการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการจำนวน 10 คน แล้วนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

นิยามศัพท์

ประสิทธิภาพ หมายถึง การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดของงานบริการขนส่งทางน้ำให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ (Goal) ที่วางไว้ ได้แก่ ด้านการบริการ ด้านการขนถ่ายสินค้า ด้านการประหยัด ด้านความสะดวกรวดเร็ว และด้านความปลอดภัย

การขนส่งทางน้ำ หมายถึง การลำเลียง คน สัตว์ และสิ่งของจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งโดยใช้พาหนะที่เคลื่อนที่บนน้ำ ซึ่งเป็นการขนส่งทั้งทางคลอง แม่น้ำ ทะเล และมหาสมุทร

ประเภทของธุรกิจ หมายถึง การแบ่งประเภทธุรกิจการขนส่งทางน้ำจังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งแบ่งตามลักษณะการดำเนินงานหรือกิจกรรมที่สถานประกอบการดำเนินการ ได้แก่ ผู้ผลิต/ผู้นำเข้า ผู้แทนจำหน่าย ผู้ค้าส่ง ผู้ค้าปลีก เป็นต้น

ลักษณะของการประกอบการ หมายถึง การแบ่งรูปแบบธุรกิจการขนส่งทางน้ำจังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งแบ่งตามลักษณะของเจ้าของธุรกิจ ได้แก่ บริษัทจำกัด ห้างหุ้นส่วน จำกัด

ผู้ประกอบการเจ้าของคนเดียว เป็นต้น

ขนาดและรายได้ของธุรกิจ หมายถึง สถานประกอบการขนส่งทางน้ำจังหวัดสุราษฎร์ธานีซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ขนาด ดังนี้

1. ธุรกิจขนาดเล็ก หมายถึง สถานประกอบการที่มียอดขายไม่เกิน 200,000 บาทต่อปี
2. ธุรกิจขนาดกลาง หมายถึง สถานประกอบการที่มียอดขายเกิน 200,000 บาท แต่ไม่เกิน 1,000,000 บาทต่อปี

3. ธุรกิจขนาดใหญ่ หมายถึง สถานประกอบการที่มียอดขายเกิน 1,000,000 บาทต่อปี

ด้านการบริการ หมายถึง ประสิทธิภาพการขนส่งทางน้ำจังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านการบริการมีการบริการการสื่อสาร ชี้แจงขอบเขต ลักษณะการให้บริการและรายละเอียดเส้นทาง การขนส่งทางน้ำ การให้บริการมีระเบียบขั้นตอนที่ชัดเจน ผู้ให้บริการมีความสุภาพ การให้การต้อนรับที่เหมาะสม และผู้ให้บริการมีความซื่อสัตย์ เที่ยงตรงและน่าเชื่อถือ

ด้านการขนถ่ายสินค้า หมายถึง ประสิทธิภาพการขนส่งทางน้ำจังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านการขนถ่ายสินค้า อธิบายขั้นตอนการให้บริการขนถ่ายสินค้าอย่างชัดเจน ความมั่นคงแข็งแรงของท่าเรือและโป๊ะเทียบเรือ คุณลักษณะมาตรฐานและขนาดของเรือ เหมาะสมกับจำนวนสินค้าที่จะบรรจุ และอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกในการขนถ่ายสินค้ามีมาตรฐาน

ด้านการประหยัด หมายถึง ประสิทธิภาพการขนส่งทางน้ำจังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านการประหยัด ค่าใช้จ่ายในการขนส่งสินค้าต่ำเมื่อเทียบกับการขนส่งทางอื่นค่าใช้จ่ายในการขนส่งช่วยประหยัดต้นทุนของธุรกิจ มีระบบการประกันภัยที่จะได้รับการชดเชยเมื่อเรือหรือสินค้าได้รับความเสียหายเมื่อมีภัยเกิดขึ้น และช่วยให้ต้นทุนเฉลี่ยต่อหน่วยสินค้าต่ำลง ทำให้ธุรกิจมีความสามารถในการแข่งขัน

ด้านความสะดวกรวดเร็ว หมายถึง ประสิทธิภาพการขนส่งทางน้ำจังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านความสะดวกรวดเร็ว สินค้าส่งถึงปลายทางตามกำหนด ผู้ใช้บริการมีความสะดวก ในการติดต่อขอรับบริการ มีขั้นตอนการให้บริการไม่ซับซ้อน และสามารถส่งสินค้าได้คราวละจำนวนมาก

ด้านความปลอดภัย หมายถึง ประสิทธิภาพการขนส่งทางน้ำจังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านความปลอดภัย สินค้าถึงปลายทางด้วยความปลอดภัย สินค้าถึงปลายทางครบตามจำนวน ไม่สูญหายระหว่างการขนส่ง มีเครื่องหมายแสดงความปลอดภัยของโป๊ะเทียบเรือและเส้นแนวน้ำบรรทุกสินค้า และอุปกรณ์รักษาความปลอดภัยในเรือและท่าเรือ